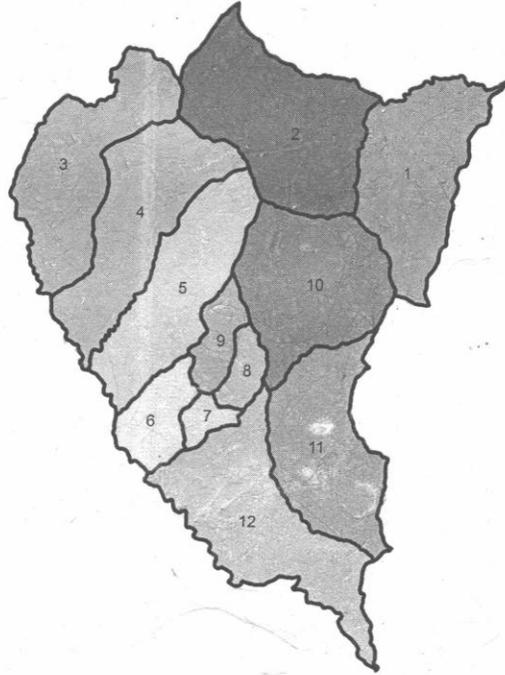

भोजपुर नगरपालिकाका सार्वजनिक खोला तथा खानीहरूबाट दुङ्गा, गिटी, ग्रावेल तथा वालुवा
संकलनकार्यका लागि संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन कार्य सूची
Short Environmental Assessment (SEA)
Terms of Reference (TOR)

समक्ष
भोजपुर नगरपालिका
भोजपुर

प्रस्तावक
भोजपुर नगरपालिका
नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, भोजपुर
२०७८ श्रावण
फोन: ०२९४२०१०२
Email: info@bhojpurmun.gov.np

संक्षिप्त रूप (Acronyms/Abbreviations)

प्रतिवेदन	:	संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन
SEA	:	Short Environmental Assessment
प्रदेश	:	प्रदेश नं. १ विराटनगर
ToR	:	Terms of Reference
SEA	:	Short Environment Study
GIS	:	Geographical Information System
मन्त्रालय	:	प्रदेश नं. १ का संसिधत वातावरण हेर्ने मन्त्रालय
नपा	:	नगरपालिका
प्रमुख	:	नगर प्रमुख
उप-प्रमुख	:	नगर उप-प्रमुख
प्र.प्र.अ.	:	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
गापा	:	गाउँपालिका
अध्यक्ष	:	वडाअध्यक्ष
वडा नं.	:	वडा नं. १
किमि	:	किलो मिटर
मि.	:	मिटर

विषय सूची (Table of Content)

परिच्छेद - १ प्रतिवेदन तयार गर्ने संस्थाको नाम, ठेगाना:

- १.१ प्रस्तावकको नाम, ठेगाना, इमेल र फोन नंबर
- १.२ परामर्शदाताको नाम, ठेगाना, इमेल र फोन नंबर
- १.३ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन SEA को उद्देश्यहरु:
- १.३.१ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन SEA को कार्यसूची (Terms of Reference) का उद्देश्यहरु
- १.४ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन को SEA औचित्य

परिच्छेद २. परिचय

- २.१ भूमिका/ पृष्ठभूमि:
- २.२ प्रस्तावको सामान्य जानकारी
- २.३ प्रस्तावको उद्देश्य
- २.४ प्रस्तावको सान्दर्भिकता
- २.५ स्थान/ अवस्थिति र पहुँच
- २.६ प्रकृति/ किसिम
- २.७ प्रस्तावको Salient Features को सन्दर्भमा विवरण
- २.७.१ पिखुवा खोला (वेहेरे क्षेत्र) टक्सार
- २.७.२ पिखुवा खोला (सिक्तेल, कोटदोभान, हाइड्रो पावर आसपास क्षेत्र) भोजपुर, टक्सार, बोखिम, कोट र दलगाँउ
- २.७.३ पिखुवा खोला (सेतीबगर क्षेत्र) तिम्मा र गुप्तेश्वर
- २.७.४ घट्टेखोला (पोखरे क्षेत्र) भोजपुर र टक्सार
- २.७.५ शेरा खोला रातोमाटे बोखिम र सिद्धेश्वर
- २.७.६ अखुवा खोला माम्लाखा क्षेत्र
- २.७.७ अखुवाखोला चुनढुंगा क्षेत्र
- २.८ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने समय:

परिच्छेद ३. प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधी

- ३.१ अध्ययन विधि:
- ३.१.१ कार्यालयमा गरिने अध्ययन:
- ३.१.१.१ सन्दर्भ सामग्रीहरुको पुनरावलोकन:
- ३.१.१.२ नक्शाहरुको अध्ययन:
- ३.१.१.२.१ टोपोग्राफीक नक्शा (Topographic Map)
- ३.१.१.२.२ भू उपयोगिता सम्बन्धि नक्शा (Land Utilization Map)
- ३.१.१.२.३ भूमि प्रणाली नक्शा (Land system Map)

- ३.१.१.२.४. जिल्ला/ नगरको नक्शा (District/Municipality Land system Map)
 - ३.१.१.२.५ गुगल म्याप (Google Map)
 - ३.१.१.३. चेकलिष्ट, प्रश्नावली, स्थलगत सूचना, छलफल, अन्तरक्रिया र डाटासिटः
 - ३.१.१.४. फिल्डमा गरिने आवश्यक अध्ययनः
 - ३.१.१.५. तथ्याङ्क संकलन र श्रोत सर्वेक्षणः
 - ३.१.१.६. भौतिक वातावरणसम्बन्धी तथ्याङ्क संकलनः
 - ३.१.१.७. जैविक वातावरणसम्बन्धी तथ्याङ्क संकलनः
 - ३.१.१.८. सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलनः
 - ३.१.३. तथ्याङ्क विश्लेषणः
 - ३.१.४. प्रभावको विश्लेषणः
 - ३.१.५. प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरुः
 - ३.१.६ सकारात्मक प्रभावलाई वढावा दिने उपायहरुः
 - ३.२. – अध्ययन क्षेत्र र सीमाः
- परिच्छेद ४. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, ऐन नियम तथा निर्देशिकाः
- परिच्छेद ५. प्रतिवेदन तयार गर्दा लाग्ने
- क. समय
 - ख. जनशक्ति
 - ग. बजेट
- परिच्छेद ६. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने खास प्रभावः
- ६.१. भौतिक तथा रसायनिक असरः
 - ६.२. जैविक असरहरुः
 - ६.३. सामाजिक तथा आर्थिक
 - ६.४ सांस्कृतिक असरः
- परिच्छेद ७. प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरुः
- डिजाइन
 - आयोजना स्थल
 - प्रविधि र संचालन विधि, समय तालिका, प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ
 - अन्य कुराहरु
- परिच्छेद ८. प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावहरुको रोकथामका उपायहरुः
- परिच्छेद ९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा अनुगमन गर्नुपर्ने कुराहरुः
- परिच्छेद १०. अन्य आवश्यक कुराहरुः (विविध)
- सन्दर्भ सामाग्री हरु
 - अनुसूचीहरु

भोजपुर नगरपालिकाको कार्यालय

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको कार्यसूची (Terms of Reference) (ToR)

परिच्छेद १:

१. प्रतिवेदन तयार गर्नेको नाम र ठेगाना:

१.१ प्रस्तावकको नाम, ठेगान, इमेल र फोन नंबर:

नाम: भोजपुर नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

ठेगाना: भोजपुर जिल्ला, भोजपुर नगरपालिका, प्रदेश नंबर १

Email: info@bhojpurmun.gov.np

फोन: ०२९४२०१०२

१.२ परामर्शदाताको नाम, ठेगान, इमेल र फोन नंबर:

प्रोपाईटर/ संचालकको नाम:

परामर्शदाता फर्मको नाम:

ठेगाना:

PAN:

Email:

फोन:

१.३ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन को उदेश्य:

नेपाल सरकारवाट अन्तराष्ट्रिय मन्चमा प्रतिपद्धता जनाएको अभिसन्धिहरुको भावना र मर्मलाई सम्मान गर्न /आत्मशात गर्न, विश्व व्यापि उष्णता, जलवायु परिवर्तन जस्ता विश्वका चुनौतिलाई केहि कम गर्न सहयोग पुराउन । वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावलि २०७७, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को पालना गर्न गराउन । स्थानीय स्तरका विपद व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न, स्थानीय सरकार लाई अझ प्रभावकारी वनाउन, वढी जिम्मेवार तथा उत्तरदायि वनाउन । स्थानीय तहवाट राजस्वक्षेत्रमा केहि योगदान गर्न, स्थानीय रुपमा लगानी मैत्रि वातावरण र रोजगार सृजना गर्ने प्रयासको लागि यो संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन (SEA) गर्न गराउनु आवश्यक रहेकोले यो प्रतिवेदन तयार गर्न मुख्य उदेश्य रहेकोछ ।

२.४ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको औचित्यता:

संक्षिप्त वातावरणी अध्ययन गरेपनि वा नगरेपनि मानिसको भौतिक जिवन, सामाजिक जिवन र आर्थिक जिवन निरन्तर रुपमा चलिरै रहन्छ । यसको गतिलाई रोक्न वा छेक्न सकिदैन पनि । त्यसैकारण यो जिवनको अविरल प्रवाहलाई केहि व्यवस्थित गर्न, नियमितताको लागि केहि सहज वनाउन, समयसिमा भित्र क्रमवद्धता गर्न, केहि मापन योग्य वनाई संचित गर्न, प्राकृति स्रोतको

योजनावद्द र दिगो उपयोग गर्न गराउन संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन एउटा औजार र कानुनी राज्यमा कानूनको पालना गर्न गराउन तथा कानूनको परिधि भित्र रहेर ऐन तथा नियमावलीको निर्दिष्ट प्रावधान अनुसार यो संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन गरिएको छ।

परिच्छेद- २

परिचय

- २.१ भूमिका/ पृष्ठभूमि:
भोजपुर नगरपालिकाका सार्वजनिक खोला तथा खानीहरुबाट ढुङ्गा, गिटी, ग्रावेल तथा वालुवा संकलन तथा उत्खनन गरि बिक्री वितरण गर्ने कार्यका लागि वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ वमोजिम संक्षिप्त वातावरणीय परीक्षण SEA गर्न गराउनको लागि यो कार्य सूची **Terms of Reference (TOR)** तयार गरिएको छ।
- २.२ प्रस्तावको सामान्य जानकारी

२.२.१ जिल्ला परिचय

भोजपुर जिल्ला प्रदेश नंवर १ मा पर्ने नेपालको एक पहाडी जिल्ला हो। यस जिल्लाको सिमाना पूर्वमा संखुवासभा र धनकुटा पश्चिममा खोटागं उत्तरमा सोलुखुम्बु र संखुवासभा जिल्लाहरु पर्दछन् भने दक्षिण तर्फ उदयपुर र सुनसरी जिल्लाहरु पर्दछन।

पहाडी जिल्ला भोजपुरमा नौ वटा स्थानीय तहहरु छन्। ति नौ वटा तहहरु साल्पा सिलिछो गाउँपालिका, षडानन्द नगरपालिका, अरुण गाउँपालिका, पौवादुङ्गमा गाउँपालिका, भोजपुर नगरपालिका, ट्याम्केमैयुङ्ग गाउँपालिका, रामप्रसाद राई गाउँपालिका, हतुवागढी गाउँपालिका र आम्चोक गाउँपालिका हुन्।

यस जिल्लामा सयौ स-साना खहरे, खोल्सा-खोल्सीदेखि मध्यम स्तरका ईर्खुवा खोला, पिखुवा खोला, चिर्खुवा खोला, अखुवा खोला, वेहेरेखोला, हिंखुवा खोला, कावा खोला, छिलिङ खोला तथा एखुवा खोला हुन। ठुला नदिहरु अरुण नदी र दुधकोशि नदि यस जिल्लावाट बहने गरेका छन्।

यस जिल्लाको पुरै क्षेत्रफल पहाडी भूभागमा पर्दछ। यस जिल्लाको उतरीक्षेत्रको माटो चिम्टाइलो र खुकुलो र विभिन्न आकारका ढुंगा, वालुवा, ग्राभेल मिश्रित छ भने दक्षिण क्षेत्रको कसिलो ग्राभेल मिश्रित छ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

यहां गृष्ममा न्यानो हल्का गरम र हिउंदमा धेरै ज्राडो हुने हुंदा वर्षा तथा तापक्रमको हिसावले यो जिल्लाको भ्रमण वाहै महिना सम्भव रहन्छ।

विभिन्न सांख्यकीय आधारमा भोजपुरको चित्रण तल तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

२.२.२ नगर पालिकाको परिचय

भोजपुर नगरपालिका जिल्लाका मध्ये भागमा अवस्थित रहेकोछ। यस नगरपालिकाको पूर्वमा अरुण गाउँपालिका र पौवादुङ्गमा गाउँपालिका रहेकोछ। उत्तरमा षडानन्द नगरपालिका पर्दछ। पश्चिममा टेम्केमैयुङ्ग गाउँपालिका रहेकोछ भने दक्षिणमा रामप्रसाद राई गाउँपालिका पर्दछ।

भोजपुर नगरपालिकाकोलाई १२ वटा वडामा विभाजन गरिएकोछ। वडा नंवर १ भामराङ्ग र डाडावोखिम वडा नंवर २ हेलौछा, वडा नंवर ३ गुप्तेश्वर, वडा नंवर ४ सिद्धेश्वर, वडा नंवर ५ वोखिम, वडा नंवर ६ भोजपुर पालुवा, वडा नंवर ७ भोजपुर वजार, वडा नंवर ८ पोखरे दुम्सिका, वडा नंवर ९ भोजपुर काप्ले, वडा नंवर १० भैसिपंखा, वडा नंवर ११ आम्तेक र वडा नंवर १२ टक्सार रहेकोछ। नगरपालिकाको प्रशासनिक केन्द्र वडा नंवर ७ भोजपुरमा कायम गरिएकोछ।

यस नगरपालिकाको अधिकांस भूभागका माटो खुकुलो रहेकोछ। खोलाहरुको आसपासमा ग्राभेल मिश्रित वलौटे माटो रहेकोछ। यस नगरपालिकाको प्रायस सवै भु-भाग खेतियोग्य रहेकोछ।

यस नगरपालिकाको भुगोलमा सवैभन्दा ठुलो र लामो खोला पिखुवा खोला हो। पिखुवा खोलामा मिसिने अखुवा खोला र शोरा खोला हो। भने उत्तरी क्षेत्रका वडा नंवर १ र २ मा वग्ने सोरेङ्ग खोला र नखुवा खोला हो।

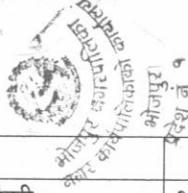
अन्य स-साना खोलिसको रुपमा अन्य थुपै खोल्सीहरु छन्। जुन वर्षातको समयमा मात्र वग्ने खहरेको रुपमा रहेकोछ।

यस नगरपालिकामा राई, क्षेत्रि, ब्रामण, तामाड, शेर्पा, मगर, गुरुड, नेवार, विश्वकर्मा, दमाई, भुजेल, सुनुवार, लिम्बु, सार्की, ठकुरी, सन्यासी गरी १६ जातजातीहरुको वसोवास रहेकोछ।

२.२.३ जिल्ला र नगरपालिका संवन्धि विवरण:

अवस्थिति	जिल्ला	नगरपालिका
अक्षांश:	२६°५४'५६.३५" उत्तरी अक्षांसदेखि २७°०४' १५.२७" उत्तरी अक्षांस सम्म	२७°०५'३०.४४.८५" उत्तरी अक्षांश देखि २७°१६'३०.५३" उत्तरी अक्षांस सम्म (अखुवाखोला दोभान पिखुवाखोला देखि हात्तिखर्क तेर्सेवर्से जंगल)
देशान्तर	८७°०३'४७.९१" पूर्वी देशान्तरदेखि ८७°११'४५.२०" पूर्वी	८६°५९'०१.४९" पूर्वी देशान्तर देखि ८७°०८'१५.०७" पूर्वी देशान्तर सम्म (गुप्तेश्वर सेतिवगर देखि)

भोजपुर नगरपालिका

	देशान्तरसम्म	सोरेङ्गखोला/नखुवाखोला दोभान)
क्षेत्रफल	१५०७ वर्ग किमी.	१५९.१० वर्ग किमि (नगरपालिका)
आकार	पूर्व पश्चिम चौडाई: ३५ कि.मी.	पूर्व पश्चिम चौडाई: १४.९१ कि.मी.अधिकतम
	उत्तर दक्षिण लम्वाई: ९३ कि.मी.	उत्तर दक्षिण लम्वाई: २१.१० कि.मी.अधिकतम
उचाई	सवैभन्दा होचो ठाऊ: हसनपुर (१५३ मी.) सवै भन्दा अग्लो ठाऊ: शिलिचुङ्गा ४११० मी.	सवभन्दा होचो स्थान: ४४० मिटर अखुवादोभान पिखुवाखोला सवभन्दा अग्लो स्थान: २६८० मिटर तेर्सैवर्सै हेलौछा र गुप्तेश्वर विचको डाडा
सदरमुकाम	भोजपुर (१५४० मी.)	भोजपुर (१५४० मी.)

२.२.४. हावापानी/तापक्रम/वर्षा:

जिल्लाको हावापानी

जलवायु: समशीतोष्ण

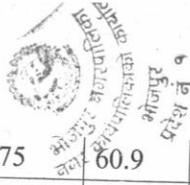
तापक्रम: अधिकतम ३२.२० से. र न्यूनतम: ०.१० से.

बार्षिक वर्षा: १००५.९ मी.मी. देखि २१२३.१ मी.मी

सापेक्षित आद्रता: बर्षायाम ९०%, हिउँदयाम ५०% देखि ७०%

नगरपालिकाको हावापानी/तापक्रम/वर्षा:

Month	2019			2020		
	High / Degree	Low / Degree	Rain / mm	High / Degree	Low / Degree	Rain /mm
January	1.39	-15.6	0	2.26	-17	0
February	3.36	-13.8	0.3	4.17	-16	0
March	7.71	-11.4	0.8	7.29	-12	1.5
April	12.6	-3.93	2	10.6	-6.6	8.7
May	16.94	-0.39	0	14.9	-1	7.4
Jun	21.53	4.33	0	20.6	5.23	16.5
July	20.33	7.6	56.3	21.2	7.68	50.4
August	19.58	7.51	91.3	19.4	6.87	79.5

September	17.24	5.75	60.9	19.8	4.9	0.11
October	13.55	-2.81	1.6	16.7	-3	NA
November	10.4	-8.94	0	8.63	-12	NA
December	4.45	-16.2	0.8	7.06	-15	NA
Average	12.42	-3.99	214	12.71	-4.84	136.7

स्रोत: Google Search, Accuweather.com

२.२.७ भाषा

सि.नं.	गाउँ	नेपाली	राई	तामाङ्ग	शोर्पा	मगर	गुरूङ्ग	लिम्बु	नेवारी	अन्य	जम्मा
१	भामराङ्ग	1659	23	143	32	99	0	0	0	11	1967
२	हेलौछा	2062	9	269	19	20	35	0	0	0	2418
३	गुप्तेश्वर	1285	818	5	0	0	0	0	314	0	2422
४	सिद्धेश्वर	2600	120	75	0	0	0	0	613	0	3407
५	वोखिम	1107	695	632	216	7	5	0	877	0	3539
६	पालुवा	1600	79	202	0	0	0	0	45	0	1926
७	भोजपुर	1036	316	325	31	34	17	8	151	80	1998
८	पोखरे	1335	7	169	13	0	0	0	0	0	1524
९	काफ्ले	996	13	2	0	0	0	0	0	0	1011
१०	भैसिपंखा	557	1559	163	102	0	0	0	553	0	2934
११	आम्तेक	2873	489	3	0	0	0	0	0	0	3365
१२	टक्सार	3649	152	93	0	51	0	0	396	17	4358
	जम्मा	20759	4280	2081	413	211	57	8	2949	108	30869

२.२.५. नगरपालिकाको भौगोलिक जानकारी:

भू-उपयोग

क्र.सं	जिल्लाको विवरण			नगरपालिकाको विवरण	
	विवरण	क्षेत्रफल वर्ग किमि	प्रतिशत	क्षेत्रफल वर्ग किमि	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	६२२२९	४१.३०		
२	जंगल क्षेत्र	७५७८८	५०.५		
३	चरन र झाडी क्षेत्र	५५३२	३.७०		
४	नदी खोला	३४६२	२.३०		
५	भीर पाखा	१२१६	०.८०		

मयसुन्दर कार्यालय अधिकारी

६	अन्य	२४०३	१.६०		
	जम्मा	१५०७	१००		

(Signature)
भोजपुर प्रशासकीय अधिकारी

२.२.६. जातिगत विवरण: (लैङ्गिक समता तथा सामाजिक समावेशिकरण वर्गिकरणको आधारमा सामाजिक वर्गिकरण गरिएको)

वडा नंवर	गाउँ	जनसांख्यिक विवरण						सामाजिक विवरण							
		घर संख्या	महिला	पुरुष	जम्मा	लैङ्गिक अनुपात	औषत परिवार संख्या	जनजाति	ब्राम्हण क्षेत्रि	दलित	हिन्दु	वौद	किरात	इसाइ	अन्य
१	भामराङ्ग-डाडवोखिम	३०९	६६४	७४३	१४०७	०.८९	४.५५	१५१३	३२८	१२७	७१३	१,११४	०	०	३८
२	हेलौछा	५६३	१३०८	१४८६	२७९४	०.८८	४.९६	१८६२	५१०	४५	५०४	७२२	६३६	९	१
३	गुप्तेश्वर	४२०	१००८	१०००	२००८	१.०१	४.७८	१५८८	७२७	१०७	२१६१	४९	१८६	२६	०
४	सिद्धेश्वर	६१७	१६०५	१७५९	३३६४	०.९१	५.४५	१३४६	१५९३	४६८	२८२१	१०६	३८७	०	०
५	वोखिम	६६६	१७८९	१७७७	३५६६	१.०१	५.३५	२४५४	९०८	१८४	२४४१	८९८	६०८	४०	०
६	पालुवा-भोजपुर	६३६	९२९	८८४	१८१३	१.०५	२.८५	१०६९	६२१	२३६	१२९७	३२८	३०९	०	०
७	भोजपुर	४१९	८२६	८४५	१६७१	०.९८	३.९९	१४४८	२७४	२७६	९२३	५४५	५२२	८	०
८	पोखरे-दुमिसका	२५०	६३६	६५५	१२९१	०.९७	५.१६	७५९	४६८	२२	६०६	२०८	१९७	०	०
९	काप्ले-भोजपुर	३२१	८०८	८०७	१६१५	१.	५.०३	८२४	२७९	४१	७०७	५५९	१९३	२	०
१०	भैसिपंखा	५३२	१३०६	१३३८	२६४४	०.९८	४.९७	२६६८	१४८	११८	७६९	४१०	१३१७	०	०
११	आम्तेक	४२२	११६८	११८६	२३५४	०.९८	५.५८	१९००	१०३५	४३०	१८०३	३४२	९२४	५	०
१२	टक्सार	७९८	१८४०	१७३३	३५७३	१.०६	४.४८	२८०३	११२३	३५०	३५२०	१३	२	२९	०
	जम्मा	५९५३	१३८८७	१४२१३	२८१००	०.९८	४.७२	२०२३४	८०१४	२४०४	१८२६५	५२९४	५३५३	११९	३९

स्रोत: जिल्ला समन्वय समिति २०७४ / गाउँ विकास समितिको वस्तुगत विवरण

पुस्तक प्रसारण विभाग

३ प्रस्तावको उद्देश्य

भोजपुर नगरपालिका भित्रका प्रस्तावित खोलाहरूबाट ढुंगा, गिट्टी, वालुवा तथा ग्रावेल संकलन गर्न स्थानीय जैविक, भौतिक, रसायनिक तथा सामाजिक-सांस्कृतिक वातावरणमा पर्ने असरहरूबारे लेखाजोखा गरि दीगोरूपमा ढुंगा, गिट्टी, वालुवा, ग्रावेल संकलन तथा उपयोगमा टेवा पु-याउनु यसको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ। अन्य बिशिष्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

- क. खोलाको अवस्था स्थीती र वहावलाई नियन्त्रण गर्ने उपाए अवलम्बव गर्ने।
- ख. खोलाको बहाव र वनोट व्यवस्थित गरि ढुंगा, गिट्टी, वालुवाको उत्खननबाट आमदानी गर्ने।
- ग. स्थानीय स्तमा वैकल्पिक रोजगारीको सिर्जना गरी थप आय आर्जनको अवसर प्रदान गर्ने।
- घ. स्थानीय तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासमा प्राकृतिक स्रोतबाट योगदान दिने।

३.१ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको कार्यसूची (Terms of Reference) का उद्देश्यहरू:

प्रस्तावित कार्यसूची वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र नियमावली २०७७, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, तथा संघीय मामिला तथा सामान्य मन्त्रालय, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा को ढुङ्गा, गिट्टी तथा वालुवा उत्खनन बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड २०७७ को अधीनमा रही निम्नानुसार उद्देश्यहरू समावेश गरिएका छन्।

- क. मुख्य सवाल र जवाफहरूलाई कार्यसूचीमा परिदृश्य गराउनु।
- ख. संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको लागि मार्गदर्शन तथा सिमा दिनु।
- ग. सम्पादन गरिने कार्यहरूको व्यवस्थित सूची तथा क्रियाकलाप स्पष्ट बनाउनु।
- घ. संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्न स्पष्ट विषय सूची निर्धारण गर्नु।

३.२ प्रस्तावको सान्दर्भिकता

भोजपुर नगरपालिका जिल्लाको सदरमुकाम रहेको एक ऐतिहासिक पुरानो स्थापित जिल्ला हो। यस शहरमा सवारि साधनका सहज यातायात सेवा, प्राविधिक शिक्षा र स्वास्थ्यको लागि वसाई सेरेर आउने, रोजगारका अवसर खोजि गर्ने नगरमा आउने र यहाका वासिन्दा समेत गरि जनसंख्या वढि रहेकोछ।

भोजपुर नगरको पुराना भवनहरूलाई आधुनिक रूपमा वनाउने क्रम वढेकोछ। सरकारी / सार्वजनिक विकास निर्माणका कार्यहरू पनि संगसंगै तिव्र रूपमा वढिरहेका छन्। अर्को तिर उक्त निर्माणकार्यलाई आवश्यक पर्ने निर्माणमुखि खनिज सामाग्रीहरू (ढुंगा, गिट्टी, वालुवा र ग्रावेल) को माग पनि तिव्र रूपमा वढदै गएको छ। स्थानीय वजारमा निर्माण सामाग्रीहरूको माग वढे अनुसार नीजि तथा सार्वजनिक खानि क्षेत्रमा अत्यधिक चाप पर्न गएकोछ। माग अनुसार आपूर्तीमा सहजता र गुणस्तरीय हुन पनि अत्यन्त जरुरी रहेकोछ। अतः यहि कारण नगर भित्र रहेका खोला तथा खनीहरूबाट यी

निर्माण सामग्रीहरू निकाल्ने र प्रशोधन समेत गर्नु पर्ने हुन्छ । यदि यी सामग्रीहरू निकाल्दा अवैध ढंगबाट उत्खनन हुने र चोरि निकासी वढ्ने खतरा रहन्छ, जिल्ला वाहिरबाट अत्यधिक मुल्य तिरेर ल्याउनु पर्ने बाध्यता पनि हुन्छ । खोलाको किनारमा वालुवा तथा ग्राभेल थुप्रियर पानीको वहाव अव्यवस्थित भई वातावरणीय समस्या हुने र जथाभावी निकाल्दा पनि खोलाको वहाव र बनोटमा असर पुगेर विभिन्न खालका वातावरणीय समस्या तथा विपद आउन सक्ने भएकोले सो समस्यालाई व्यवस्थित गर्दै ढुंगा, गिटी, वालुवाको उत्खननबाट विकास-निर्माण कार्यलाई पनि निरन्तरता दिन, रोजगारीको अवसर समेत अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पूर्व वातावरण संरक्षण ऐन-२०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ मा भएको व्यवस्था अनुसार ऐनको दफा ७ मा प्रस्ताव स्वीकृति नगराई कार्यान्वयन गर्न नहुने व्यवस्था भएको, साथै स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ वमोजिम ढुंगा, गिट्टी, वालुवा संकलन, उत्खनन र निकासीको अनुमती दिनु पूर्व उल्लेखित प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन SEA प्रतिवेदन तयार पारी स्वीकृती लिनुपर्ने प्रावधान वमोजिम नै कार्य सञ्चालन गर्ने गरि यो कार्यसूची तयार गरिएको हो ।

२.५. स्थान/ अवस्थिति र पहुँच

साधारण निर्माणमुखि खनिज सम्पदाहरु उत्खनन गरिने स्थान, सो स्थानको अवस्थिति र सो स्थान सम्म पुग्न लाग्ने समय, दुरी र साधनको यहा संक्षिप्त रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

सिंचाई विवरण

सि.नं.	विवरण	जिल्ला	नगरपालिका
१	१२ महिना सिंचाई हुने भूमि	७१९० हे	
२	मौसमी सिंचित भूमि	१२००१ हे.	
३	सिंचाईको मुख्य श्रोत	खोला	

यातायात

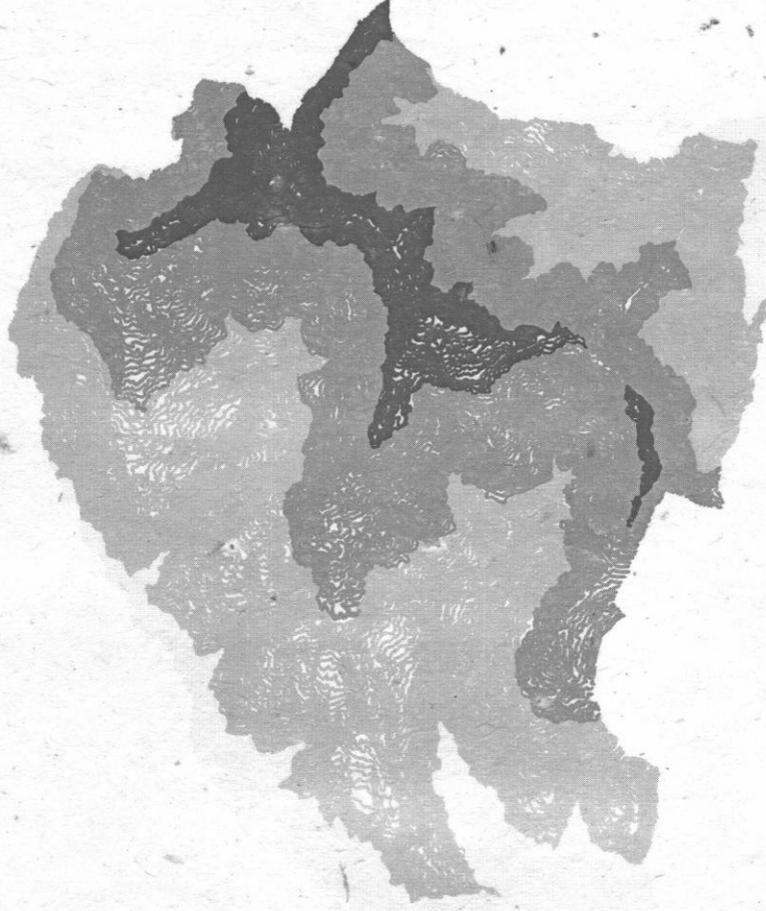
सि.नं.	विवरण	संख्या
१	विमानस्थल	१
२	विमान सेवा	नेपाल वायु सेवा निगम
३	रात्रि तथा दिवा वस सेवा	
	रात्री सेवा	भोजपुर- काठमाण्डौ
	दिवा सेवा	भोजपुर- धरान
	ट्याक्सि सेवा	जिल्ला भित्र तथा वाहिर सबै तिर

	तिन पाङ्ग्रे टेम्पु सेवा	नगरभित्र छोटो दुरी सबै तिर
४	मोटरवाटो हरु	
	भोजपुर- लेगुवा-हिले	१२ किमि
	भोजपुर-चखेवा-दिकेल	८४ किमि
	भोजपुर-दिला-तुम्लिङ्गटार	७० किमि
	भोजपुर-घोरेटार-चतरा	८४ किमि
	भोजपुर - हेलौछा	३१ किमि
	भोजपुर - गुप्तेश्वर	१२ किमि
	भोजपुर - आम्तेक	१५ किमि
	भोजपुर - सिद्धेश्वर	१२ किमि
५	विधुत सेवा	
	केन्द्रिय प्रशारण लाईन	३३ किवा
	सिकेल खोला साना जलविधुत सेवा हाल वन्द रहेको	२५० कि.वा.
	इष्टर्न हाइड्रो पावर भोजपुर नपा ६ पालुवा	५ मे.वा.
	पिखुवा हाइड्रो पावर भोजपुर नपा १२ टक्सार	७ मे.वा.

भोजपुर नगरपालिकाको धरातलिय स्वरुप

(Signature)
प्रमुख प्राविधिक अधिकृत

उत्खनन स्थान	अवस्थिति	पहुँच (सडकको नाम)
सौरङ्गखोला भोजपुर नपा- १	दक्षिण: अरुण गापा-२ चम्पे उत्तर: भोजपुर नपा - २ हेलौछा पुर्व: षडानन्द नपा- १३ वोया पश्चिम: भोजपुर नपा- १० हेलौछा	क. हिलेभन्ज्याङ्ग-भामराङ्ग-डाडावोखिम सडक (माटे सडक-१५ किमि) ख. प्याउलि-चम्पे-सौरङ्ग सडक (माटे सडक - १० किमि)
नखुवा खोला भोजपुर नपा-२	दक्षिण: भोजपुर नपा- १ भामराङ्ग उत्तर: षडानन्द नपा- १४ वोया पुर्व: षडानन्द नपा- १३ वोया पश्चिम: भोजपुर नपा- ५ वोखिम	क. हिलेभन्ज्याङ्ग-भामराङ्ग-डाडावोखिम सडक (माटे सडक-१५ किमि) ख. वोया-हेलौछा (माटे सडक - ८ किमि)
पिखुवाखोला सेतिवगर भोजपुर नपा-३	दक्षिण: टेम्के मैयुङ्ग गापा-२ छिनामखु उत्तर: टेम्के मैयुङ्ग गापा-१ तिम्मा पुर्व: भोजपुर नपा- ३ गुप्तेश्वर पश्चिम: टेम्के मैयुङ्ग गापा - १ तिम्मा	क. भोजपुर - दावा- सेतिवगर (मध्ये पहाडि राजमार्ग कालो पत्रे सडक-१५ किमि) ख. सेतिवगर- अन्नपुर्ण- चखेवा (मध्ये पहाडि राजमार्ग कालो पत्रे सडक-२५ किमि)
घट्टेखोला (वडा कार्यालय छेउ) भोजपुर नपा-४	दक्षिण: भोजपुर नपा-५ वोखिम उत्तर: भोजपुर नपा -२ हेलौछा पुर्व: भोजपुर नपा- ५ वोखिम पश्चिम: भोजपुर नपा - ३ गुप्तेश्वर	क. भोजपुर - दावा- घट्टेखोला (मध्ये पहाडि राजमार्ग कालो पत्रे र कच्चि सडक-२० किमि) ख. वाघखोर- सिद्धेश्वर- घट्टेखोला (माटे कच्चि सडक-१५ किमि)
शेरा खोला (दामिसङ्ग पुछार) भोजपुर नपा-५	दक्षिण: भोजपुर नपा-५ वोखिम उत्तर: भोजपुर नपा -२ हेलौछा पुर्व: भोजपुर नपा- ५ वोखिम पश्चिम: भोजपुर नपा - ३ गुप्तेश्वर	क. भोजपुर - शेराखोला (मध्ये पहाडि राजमार्ग कालो पत्रे सडक-६ किमि) ख. शेराखोला- दावा (मध्ये पहाडि राजमार्ग कालो पत्रे सडक- ५ किमि)
शेरा खोला (रातमाटे) भोजपुर नपा- ५	दक्षिण: भोजपुर नपा-५ वोखिम उत्तर: भोजपुर नपा -२ हेलौछा पुर्व: भोजपुर नपा- ५ वोखिम पश्चिम: टेम्के मैयुङ्ग गापा - ६ कोट	क. भोजपुर - शेराखोला (कोट- भोजपुर सडक- ६ किमि) ख. शेराखोला- कोट (कोट- भोजपुर सडक- १० किमि)
पिखुवाखोला (पालुवा) भोजपुर नपा-६	दक्षिण: रामप्रसाद राई गापा-५ दलगाउँ उत्तर: भोजपुर नपा - ६ पालुवा पुर्व: भोजपुर नपा- १२ टक्सार पश्चिम: टेम्के मैयुङ्ग गापा - ६ कोट	क. भोजपुर- टक्सार - सिक्तेलखोला (कोट/ओख्रे- भोजपुर कच्ची सडक-१३ किमि) ख. सिक्तेलखोला- कोट (कोट- भोजपुर कच्चि सडक- १० किमि)

		ग. सित्तेलखोला- औखे सडक (कच्चि सडक १३ किमि) घ. भोजपुर-पालुवा- सित्तेल सडक (कच्चि सडक ९ किमि)
घट्टेखोला पोखरे भोजपुर नपा-८	दक्षिण: भोजपुर नपा-१२ टक्सार उत्तर: भोजपुर नपा - ९ काप्ले पुर्व: भोजपुर नपा- १० भैसिपंखा पश्चिम: भोजपुर नपा - ८ भोजपुर	क. भोजपुर - घट्टेखोला (भोजपुर-आम्तेक कच्ची सडक-६ किमि) ख. आम्तेक - घट्टेखोला (भोजपुर- आम्तेक कच्चि सडक- ६ किमि)
असिने/अधेरी खोला भोजपुर नपा-१०	दक्षिण: भोजपुर नपा-८ भोजपुर उत्तर: भोजपुर नपा - १ हेलौछा पुर्व: भोजपुर नपा- ११ आम्तेक पश्चिम: भोजपुर नपा - ९ भोजपुर	क. भोजपुर - लेगुवा (सहायक राजमार्ग पक्कि- ९ किमि)
अखुवा खोला/ माम्लाखा भोजपुर नपा-११	दक्षिण: भोजपुर नपा-१२ टक्सार उत्तर: भोजपुर नपा - १० भैसिपंखा पुर्व: भोजपुर नपा- ११ आम्तेक पश्चिम: भोजपुर नपा - ८ भोजपुर	क. भोजपुर - अखुवाखोला (भोजपुर-आम्तेक कच्ची सडक-८ किमि, कच्ची) ख. आम्तेक - अखुवाखोला (भोजपुर- आम्तेक कच्चि सडक- ५ किमि, कच्ची)
पिखुवा खोला वेहेरदोभान भोजपुर नपा-१२	दक्षिण:रामप्रसादराई गापा-५ मानेभन्ज्याङ्ग उत्तर: भोजपुर नपा - १२ टक्सार पुर्व: पौवादुङ्गमा गापा- ४ वास्तीम पश्चिम: रामप्रसादराई गापा-४ दलगाउ	क. भोजपुर - पिखुवाखोला (भोजपुर-घोरेटार ग्रावेल सडक-१६ किमि) ख. मानेभन्ज्याङ्ग - पिखुवाखोला (भोजपुर- घोरेटार सडक- १६ किमि)

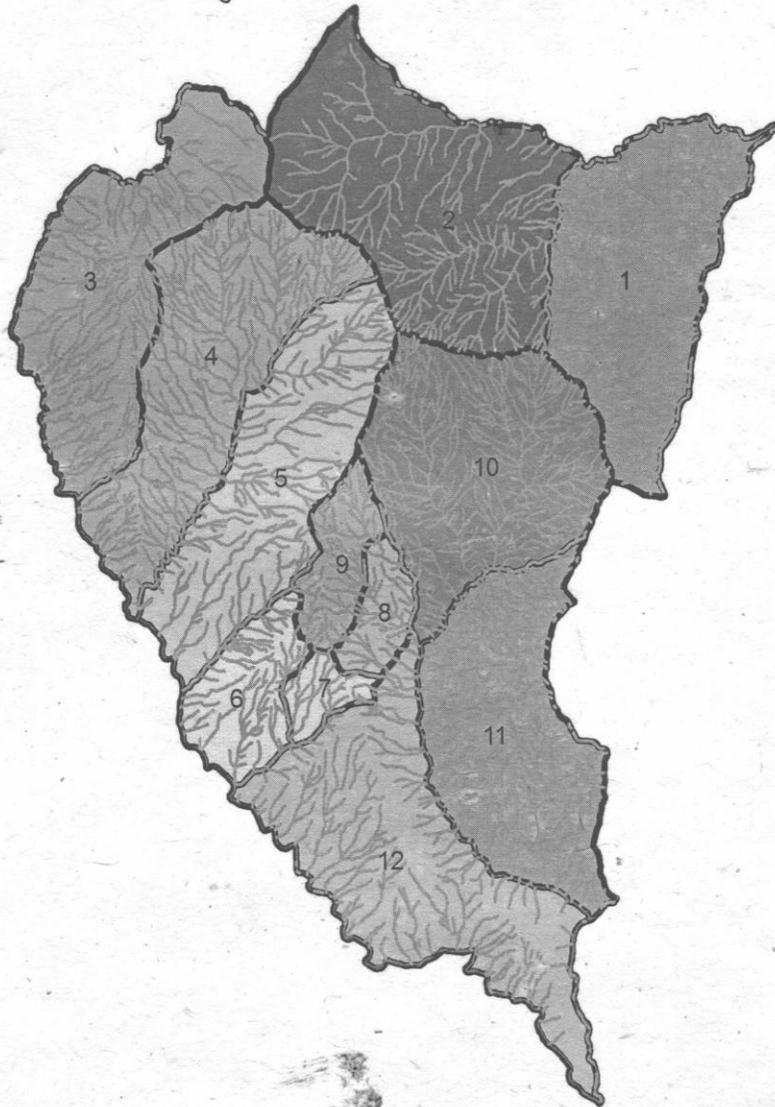
२.६. प्रकृति/ किसिम

यस कार्यक्षेत्रगत शर्तमा प्रस्ताव गरिएका स्थानहरू सवै ठाडो खोला हुन । यस स्थानमा (ढुंग, ग्रावेल, गिट्टी तथा बालुवा) वर्षातको समयमा भेलवाढीले वगाएर ल्याउने र खोलाका किनारमा थुपार्ने भएकोले सो स्थानमा हाते औजारको प्रयोगवाट निर्धारित परिमाणमा उत्खनन गरिने अस्थायी प्रकृतिको निर्माणमुखि सामाग्री संकलन क्षेत्र हो । यि क्षेत्रहरू मध्ये कुनै कुनै स्थानमा छेकवार लगाई निर्माण सामाग्रीका खेति Harvesting Culture समेत गर्ने गरी योजना बनाईने छ । यस संकलन स्थान/क्षेत्रको लागि सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा नियमावलि २०६४ को प्रावधान अनुसार खुल्ला वढावढ विधिवाट बोलपत्र छनौट हुने र वर्षको जम्मा ९ महिना मात्र संकलन गरि तोकिएको स्थानमा डिपो गरेर मात्र विक्रि वितरण गरिने छ ।

२.७ प्रस्तावको Salient Features को सन्दर्भमा विवरण

भोजपुर नगरपालिकाको जलाधार क्षेत्र

18

नगरकार्यपालिकाको कार्यालय भोजपुर वाट तयार संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन कार्यक्षेत्रगत शर्त (TOR) २०७८

(Signature)
नगर कार्यपालिकाको अध्यक्ष

१. सोरेङ्ग खोला क्षेत्र

नाम	सोरेङ्ग खोला
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर १ डाडवोखिम भामराङ्ग र अरुण गाउँपालिका वडा नंवर २ चम्पे विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर १ को अरुणडाडा, वाहहागे, गुम्वा डाडा, भामराङ्ग, डाडावोखिम शिवुखाम र अरुण गाउँपालिकाको वडा नंवर २ चम्पे को सोरेङ्ग र हिलेभन्ज्याङ्गको भुगोल नै यस सोरेङ्ग खोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा १९ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटा पूर्वदक्षिण तर्फ वगेर नखुवा-यागुवा खोला हुदै अरुण नदिमा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	छरछरे सामुदायिक वन, सोरेङ्ग गुरासे सामुदायिक वन मुख्य रुपमा रहेकोछ । अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन् ।
पानीको उपयोग	छरछरे वन भित्र रहेको पानीलाई पौवादुङ्गमा गाउँपालिकाको हिलेभन्ज्याङ्ग, तिवारीभन्ज्याङ्ग, च्याङ्ग्रे, वास्तीम, ठुलोदुङ्गमा र सानोदुङ्गमा क्षेत्रमा खानेपानीको उपयोग भइरहेकोछ । विभिन्न साना साना स्किमका पाएपवाट साना साना वस्तिहरुमा लगेर पिउने पानीको रुपमा प्रयोग भइरहेकोछ । शिवुखाम, डाडावोखिम, र चम्पेका सोरेङ्गवेशिका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु रातोपाल्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २०० मिटर, चौडाई: सरदर १५ मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो १५ देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाढीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	सोरेङ्ग खोलावाट लगभग ८०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

मन्त्र प्रशासनिक अधिकारी

२. नखुवा खोला क्षेत्र

नाम	नखुवा खोला
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर २ हेलौछा र षडानन्द नगरपालिका वडा नंवर १३ वोया विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर १ को छोकला, वडा नॉर २ को सुन्तले डाडा, वाघखोर, चप्लेटी, हर्षि खर्क, तेसेवर्षे, वेतेनी, हेलौछा, सिमे र षडानन्द नगरपालिकाका वडा नंवर १४ वोया भिरथाप्ला, पापुङ्गलाको भुगोल नै यस नखुवा खोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा २५ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी पूर्वदक्षिण तर्फ वगेर नखुवा-सोरेङ्गदोभान-यागुवा खोला हुदै अरुण नदिमा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरू	तेर्सै वर्सै सामुदायिक वन, वेतेनी सामुदायिक वन, छोकला सामुदायिक वन मुख्य रुपमा रहेकोछ । अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरू र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरू छन् ।
पानीको उपयोग	छोकला वन भित्र रहेको पानीलाई पौवादुङ्गमा गाउँपालिकाको हिलेभन्ज्याङ्ग, तिवारीभन्ज्याङ्ग, च्याङ्ग्रे, वास्तीम, ठुलोदुङ्गमा र सानोदुङ्गमा क्षेत्रमा खानेपानीको उपयोग भइरहेकोछ । विभिन्न साना साना स्किमका पाएपवाट साना साना वस्तिहरूमा लगेर पिउने पानीको रुपमा प्रयोग भइरहेकोछ । हेलोछा, नाकाम, र वेखौछाका खेतहरूमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरू	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरू रातोपाल्ले, लालि गुरास, चाप, चुत्रो, अगेरीहरू मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता चिलाउने, ओखर र तल्लो भागमा वेत, वास, उत्तिस, चिउरी, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको सैकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्वाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २५० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म, गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाढीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा,	नखुवा खोलावाट लगभग १००० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको

(Handwritten Signature)
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	परिमाण उपयोग गर्ने, खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ।
----------------------------------	--

३. पिखुवाखोला सेतिवगर क्षेत्र

नाम	पिखुवाखोला सेतिवगर
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ३ गुप्तेश्वर र टेम्केमैयुङ्ग गाउँपालिका वडा नंवर १ तिम्मा विचमा वग्ने पिखुवाखोला हो।
जलाधार क्षेत्र	टेम्के मैयुङ्ग गाउँपालिका वडा नंवर १ तिम्माको मैयुङ्ग, हासपोखरी, धोत्रे, सावा, कटहरे, पाङ्गखाम, रिमचिम, भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ३ गुप्तेश्वरका भुगोल नै यस पिखुवा खोलाको जलाधार क्षेत्र हो। लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा ६० वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी पूर्वदक्षिण तर्फ वगेर पिखुवा-वंखुवा-हिंखुवा-सित्केल-वेहेरेश्वर-अखुवा-कावा खोला हुदै अरुण नदिमा मिसिन्छ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	हासपोखरी, तिम्मा, कटहरे, छोपनारायन, पाङ्गखामका सामुदायिक वन मुख्य रुपमा रहेकोछ। अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन्।
पानीको उपयोग	पाङ्गखामका तिनभगाले पानीलाई भोजपुर नगरपालिकाको गुप्तेश्वर, सिद्धेश्वर, वोखिम, भोजपुर र टक्सार क्षेत्रमा शहरी खानेपानीको उपयोग भइरहेकोछ। विभिन्न साना साना स्किमका पाएपवाट साना साना वस्तिहरुमा लगेर पिउने पानीको रुपमा प्रयोग भइरहेकोछ। गुप्तेश्वर, तिम्मा, रिमचिम तथा सेतिवगरका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ। अलैचि वगानमा प्रयोग भइरहेकोछ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु रातोपात्ले, चिमल, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरी, लोठ सल्लाहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने, वाझ आदी पाइन्छ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा ३०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेकोछ। त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने।

खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	पिखुवा खोला सेतिवगर क्षेत्रवाट लगभग १५०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण उपयोगका चार, खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।
--	---

४. घट्टेखोला

नाम	घट्टे खोला
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ४ सिदेश्वर र मान्द्रे विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ४ को भालुखोप डाडा, वाघखोर क्षेत्रका भुगोल नै यस घट्टे खोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा ४ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी पश्चिम-दक्षिण तर्फ वगेर घट्टेखोला- शोराखोला हुदै पिखुवा खोलामा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	तेर्सो वसें सामुदायिक वन, सुन्तले मुख्य रुपमा रहेकोछ । अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन् ।
पानीको उपयोग	वाघखोर सामुदायिक वन भित्र रहेको पानीलाई सिदेश्वर का क्षेत्रमा खानेपानीको उपयोग भइरहेकोछ । विभिन्न साना साना स्किमका पाएपवाट साना साना वस्तिहरुमा लगेर पिउने पानीको रुपमा प्रयोग भइरहेकोछ । सिदेश्वर, भण्डारी गाउ, कार्कि गाउँ, मान्द्रे, पाण्डे गाउँका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा १०० मिटर, चौडाई: सरदर १५ मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो १५ देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	घट्टे खोलावाट लगभग ६०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

५. शेरा खोला

नाम	शेरा खोला
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ४ सिद्धेश्वर र भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ५ वोखिम विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ४ सिद्धेश्वरको भालुखोप डाडा, वाघखोर, वोखिमका सुन्तले डाडा, ढुंगे, मुडे दामसिङ्ग क्षेत्र नै यस शेराखोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा १४ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटि दक्षिण तर्फ वगेर शेराखोला- पिखुवा खोलामा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	ठुलो सामुदायिक वन छैन, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन् ।
पानीको उपयोग	यस शेराखोलामा रहेको पानीवाट सिद्धेश्वरका र वोखिमका खोला तटका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	शेरा खोलावाट लगभग १००० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

६. शेराखोला रातमाटे

नाम	शेरा खोला रातमाटे
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ३ गुप्तेश्वर र भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ५ वोखिम विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ४ सिद्धेश्वरको भालुखोप डाडा, वाघखोर, वोखिमका सुन्तले डाडा, ढुंगे, मुडे दामसिङ्ग क्षेत्र नै यस शेराखोलाको जलाधार

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

	क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा १८ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटा दक्षिण तर्फ वगेर शोराखोला- पिखुवा खोलामा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरू	रातमाटे सामुदायिक वन छ, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरू र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरू छन् ।
पानीको उपयोग	यस शोराखोलामा रहेको पानीवाट वोखिमका मसिनेवेशि खेत र खोला तटका खेतहरूमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरू	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरू रातोपाल्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरू मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा सल्ला, साल, वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा १०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	शोरा खोलावाट लगभग ८०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

७. पिखुवाखोला सिक्तेल क्षेत्र

नाम	पिखुवा खोला सिक्तेल क्षेत्र
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ६ पालुवा र रामप्रसाद राई गाउँपालिका वडा नंवर ४ दलगाउ विचमा वग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	टेम्के मैयुङ्ग गाउँपालिकाको वडा नंवर १ तिम्मा, मैयुङ्ग, वडा नंवर २ छिनामखु वडा नंवर ३ अन्नपुर्ण भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ३ गुप्तेश्वर, वडा नंवर ४ सिद्धेश्वरको भालुखोप डाडा, वाघखोर, वडा नंवर ५ वोखिम, वडा नंवर ७ भोजपुर वडा नंवर ९ भोजपुर र वडा नंवर १२ टक्सारका क्षेत्र नै यस पिखुवाखोलाका जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा ३५ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटा दक्षिण तर्फ वगेर पिखुवा खोला- अरुण नदीमा मिसिन्छ ।

जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	रातमाटे सामुदायिक वन छ, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन्।
पानीको उपयोग	यस पिखुवाखोला रहेको पानीवाट ईष्टर्न हाईड्रो पावर ५ मेघावाट क्षमताको उत्पादन भइ रहेकोछ र खोला तटका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु लोठ सल्ला, पाटुल्ले सल्ला, रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा सल्ला, साल, वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा १०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको। त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	पिखुवा खोलावाट लगभग ८०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने। तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ।

८. घट्टेखोला पोखरे क्षेत्र

नाम	घट्टे खोला पोखरे क्षेत्र
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ८ पोखरे र र भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर १० भैसिपंखा विचमा वग्ने खोला हो।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ९ काफ्ले, धामखर्क, हात्तिगौडा, वडानंवर ८ दुमिसका, पोखरे, वडा नंवर १० जिमिगाउँ क्षेत्र नै यस घट्टेखोलाको जलाधार क्षेत्र हो। लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा ८ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटा दक्षिण तर्फ वगेर घट्टेखोला- अखुवा खोला- पिखुवा खोलामा मिसिन्छ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	धनसुरे सामुदायिक वन छ, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन्।
पानीको उपयोग	यस घट्टेखोलामा रहेको पानीवाट भैसिपंखाका जिमिगाउ, भोजपुरका पोखरे क्षेत्रका खेत र खोला तटमा सिचाई भइरहेकोछ।

खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरू	खोलाको मुहानको जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा १०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	घट्टे खोलावाट लगभग ५०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

९. असिने/अधेरी खोला

नाम	असिने/अधेरी खोला
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर १० भैसिपंखामा वने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर १० भैसिपंखाको सुन्तलेडाडा, वाह्रहागे, असिने, नर्पाया, जिमिगाउ, धापखर्क, डाडाखर्क क्षेत्र नै यस असिने/अधेरी खोला खोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा १९ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी दक्षिण तर्फ वगेर अखुवाखोला- पिखुवा खोलामा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरू	ठुलो सामुदायिक वन छैन, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरू र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरू छन् ।
पानीको उपयोग	यस असिने/अधेरी खोलामा रहेको पानीवाट भैसिपंखाका डाडाखर्क, मागुवा र आम्तेकका मुलावारी सम्म र खोला तटका खेतहरूमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि वगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरू	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरू रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरू मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म

Handwritten signature and official stamp of Bhojpur Municipality.

गर्न सकिने क्षेत्र	गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र बालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, बालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाढीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र बालुवाको उपयोग	असिने/अधेरी खोलावाट लगभग ६०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।

१०. अखुवाखोला माम्लाखा क्षेत्र

नाम	अखुवाखोला माम्लाखा क्षेत्र
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर १० भैसिपंखा र भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर ११ आम्तेक विचमा ग्ने खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर १० भैसिपंखाको सुन्तलेडाडा, वाहहागे, असिने, नर्पाया, जिमिगाउ, धापखर्क, डाडाखर्क, मागुवा श्यामसिला सिक्ने, पिप्ले मुलावारी क्षेत्र नै यस अखुवाखोला माम्लाखा खोलाको जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा २२ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी दक्षिण तर्फ वगेर अखुवाखोला- पिखुवा खोलामा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	ठुलो सामुदायिक वन छैन, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन् ।
पानीको उपयोग	यस अखुवाखोला माम्लाखा क्षेत्रमा रहेको पानीवाट भैसिपंखाका जुकेखेत, र आम्तेकका माम्लाखा वाहमुने भोगटेनी सम्म र खोला तटका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ । अलैचि नगानमा समेत प्रयोग भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र बालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, बालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाढीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।

अधिकृत
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

खोलावाट ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	अखुवाखोला माम्लाखा क्षेत्रवाट लगभग ८०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।
--	--

११. पिखुवा खोला वेहेरेदोभान क्षेत्र

नाम	पिखुवा खोला वेहेरेदोभान क्षेत्र
ठेगाना	भोजपुर नगरपालिका वडा नंवर १२ टक्सार र रामप्रसाद राई गाउँपालिका वडा नंवर ५ मानेभन्ज्याङ्ग विचमा वमै खोला हो ।
जलाधार क्षेत्र	टेम्के मैयुङ्ग गाउँपालिकाको वडा नंवर १ तिम्मा, मैयुङ्ग, वडा नंवर २ छिनामखु वडा नंवर ३ अन्नपूर्ण भोजपुर नगरपालिकाका वडा नंवर ३ गुप्तेश्वर, वडा नंवर ४ सिद्धेश्वरको भालुखोप डाडा, वाघखोर, वडा नंवर ५ वोखिम, वडा नंवर ७ भोजपुर वडा नंवर ९ भोजपुर र वडा नंवर १२ टक्सारका क्षेत्र नै यस पिखुवाखोलाका जलाधार क्षेत्र हो । लगभग यस जलाधार क्षेत्रमा ३५ वर्ग किमि क्षेत्रफल समेटदछ ।
मोहडा	यो खोला मोटामोटी दक्षिण तर्फ वगेर पिखुवा खोला- अरुण नदीमा मिसिन्छ ।
जलाधार क्षेत्रमा पर्ने वनहरु	रातमाटे सामुदायिक वन छ, अन्य आसपासमा साना नीजि जमिनमा पलाएका केही रुखहरु र साना साना कित्तामा रहेको छिटफुट वनहरु छन् ।
पानीको उपयोग	यस पिखुवाखोला रहेको पानीवाट ईष्टर्न हाईड्रो पावर ५ मेघावाट र पिखुवा हाईड्रोपावर ७ मेघावाट क्षमताको उत्पादन भइ रहेकोछ र खोला तटका खेतहरुमा सिचाई भइरहेकोछ ।
खोला वरपर जंगल किनारमा पाइने वनस्पतिहरु	खोलाको मुहानको जंगलमा हिमालि क्षेत्रमा पाइने प्रजातिका रुख विरुवाहरु लोठ सल्ला, पाटुल्ले सल्ला, रातोपात्ले, लालि गुरास, चुत्रो, अगेरीहरु मध्येभागका जंगलमा उत्तिस, पात्ले, अगेरी, मलता जस्ता र तल्लो भागमा सल्ला, साल, वास, उत्तिस, चिलाउने आदी पाइन्छ ।
ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको संकलन गर्न सकिने क्षेत्र	लम्बाइ: माथि उल्लेख गरिएको क्षेत्रमा २०० मिटर, चौडाई: सरदर २० मिटर देखि ४० मिटर सम्म गहिराई: अनुमानित १ मिटर सम्म ढुङ्गा, गिट्टी, ग्रावेल र वालुवा स्टक रहेको ।
खोलामा ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवाको उपलब्धता	पहिलो २० देखि ४० मिटर क्षेत्रमा अधिकतम ढुङ्गा, ग्रावेल, वालुवाको मात्रा अधिक रहेको । त्यसपछि भेलवाडीले थुपार्ने भएकोले पर्याप्त उपलब्ध हुन सक्ने ।
खोलावाट ढुङ्गा,	पिखुवा खोलावाट लगभग १५०० घनमिटर वार्षिक लिन सकिने । तर

(Signature)
प्रमुख पर्यावरणीय अधिकृत

गिट्टी, ग्रावेल र वालुवाको उपयोग	सामाग्रीको परिमाण खोलाको भेलवाडीको वहाव र संकलन गर्ने छेकवारमा निर्भर रहनेछ ।
-------------------------------------	--

२.८ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने समयः
यो प्रस्ताव स्वीकृत भएको मितिले ५ वर्ष सम्म कार्यान्वयन गरिनेछ ।

परिच्छेद ३. प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधी

३.१. अध्ययन विधिः

यसमा वातवरण संरक्षण ऐन २०७६ र प्रदेश वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ ले निर्धारण गरेको चरणवद् प्रक्रिया अनुसरण गरि संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन गरिने छ । जसअनुसार सर्वप्रथम संक्षिप्त वातावरण अध्ययन प्रतिवेदन तयारी गर्न कार्य क्षेत्रगत सूची (नियम ३ को उपनियम ३ कार्यान्वयन गर्न नियम ५.१ वमोजिम) स्वीकृत लिइनेछ । नियमावलि २०७७ को नियम ७.२ अनुसार कुनै एक राष्ट्रिय अखबारमा सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी प्रस्ताव कार्यान्वयन हुदा स्थानीय वातावरणमा पर्नसक्ने प्रभावका बारेमा लिखित राय सुझाव १० दिन भित्र दिन अनुरोध गरिने छ। उक्त सूचना समेतको आधारमा प्राप्त राय सुझाव प्रस्तावित स्थान वरपर पाइने वन, जीवजन्तु, वनस्पति र जैविक विविधता क्षेत्रको स्थलगत भ्रमण गरी प्रभाव अध्ययन गरिने छ । यसरी अध्ययन गरी प्राप्त जानकारी र सरोकारवालाहरु समेतको राय सुझावको आधारमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरिने छ ।

यसरी विस्तृत प्रतिवेदन तयार गर्न आवश्यक पर्ने पहिलो र दोस्रो क्रमका सूचनाहरु स्थलगत सर्वेक्षण र GIS वाट सर्भे तथा नक्सांकन गरि सन्दर्भ सामग्रीहरुको पुनरावलोकनबाट प्राप्त गरिने छ । प्रतिवेदन तयार पार्न आवश्यक पर्ने प्रारम्भिक भौतिक तथा जैविक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्कहरु वन क्षेत्रको स्थलगत भ्रमण, सर्वेक्षणबाट र सामाजिक, आर्थिक र सास्कृतिक वातावरणीय तथ्याङ्कहरु घरघुरी सर्वेक्षण, सहभागीतामूलक ग्रामीण लेखाजोखा वा सहभागितामूलक नक्सांकनहरुबाट संकलन गरिने छ । अन्य जानकारीको हकमा विभिन्न पुस्तक, कार्यालयका अभिलेखहरु, नक्शा, वन कार्य योजना र वैज्ञानिक अनुसन्धानात्मक लेख-रचनाहरु तथा उद्योगको प्रवर्धन पत्रसमेतबाट प्राप्त गरिने छ ।

३.१.१. कार्यालयमा गरिने अध्ययनः

कार्यालयमा गरिने अध्ययनमा उपलब्ध सन्दर्भ सामग्रीहरुको अध्ययन, नक्शाहरुको अध्ययन तथा प्रश्नावलीहरुको तयारी र चेकलिष्टहरुको तयारी तथा तिनको परीक्षणपछि अन्तिम रूप दिने कार्य गरिनेछ । कार्यालयमा नै प्राप्त भएको सुचनाहरुको विप्लेषण तथा समायोजन गरिने छ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

३.१.१.१. सन्दर्भ सामग्रीहरूको पुनरावलोकनः

प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा सम्बन्धित उद्देश्य प्राप्तिका लागि अध्ययन टोलीले उपलब्ध भए सम्मका सन्दर्भ सामग्रीहरू अध्ययन गर्ने छ।

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावलि २०७७, खानि २०४२, सडक ऐन, वन क्षेत्रको नीति २०४६, वन ऐन २०४९, वन नियमावली २०५१, जैविक विविधता सम्बन्धी रणनीति २०५९, राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका २०५० वन क्षेत्रको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका २०५२, सा.वनको दिग्दर्शन, वन क्षेत्रको लागि प्रा. वा. परीक्षण कार्यसूची र प्रतिवेदनको दिग्दर्शन, भु संरक्षण ऐन, र पंचवर्षीय योजनाहरू प्रमुख रूपमा रहने छन्। साथै यस प्रस्तावसँग सम्बन्धित हुनसक्ने अन्य लेख रचना र सामग्रीहरू भएमा तिनको समेत पुनरावलोकन हुने छ।

३.१.१.२. नक्शाहरूको अध्ययनः

प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्र त्यहा वरपरको भौतिक वातावरण सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न निम्न नक्शाहरूको अध्ययन गरिनेछ।

३.१.१.२.१. टोपोग्राफीक नक्शा (Topographic Map)

यस प्रयोजनको लागि १: २५००० र १: ५०००० स्केलको टोपोग्राफिक नक्शाहरूलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको उचाई, मोहडा, भिरालोपन र सो क्षेत्रको अवस्था बारेको जानकारी हासिल गर्न प्रयोग गरिनेछ।

३.१.१.२.२. भू उपयोगिता सम्बन्धि नक्शा (Land Utilization Map)

यसको लागि १: ५०००० स्केलको नक्शा प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको अवस्थिति सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न प्रयोग गरिनेछ।

३.१.१.२.३. भूमि प्रणाली नक्शा (Land system Map)

यो १: ५०००० स्केलको नक्शा प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको ढुंगा, वालुवा, माटो, मोहडा, भुक्षयको अवस्था, तथा Gravel को गहिराई, खोला खहरेका कटानका अवस्था सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न प्रयोग गरिनेछ।

३.१.१.२.४. जिल्ला/ नगरको नक्शा (District/ Municipality Land system Map)

भोजपुर जिल्ला र भोजपुर नगरपालिकाको विभिन्न वडा तथा पालिकाको अवस्थिति थाहा पाउन यस खालका नक्शाहरूको प्रयोग गरिनेछ।

३.१.१.२.५ गुगल म्याप (Google Map)

प्रस्ताविद कार्यान्वयन स्थलको वास्तविक अवस्थिति देखाउन गुगल अर्थ (Google Earth Map) नक्सा को प्रयोग गरिनेछ।

३.१.१.३. चेकलिष्ट, प्रश्नावली, स्थलगत सूचना, छलफल, अन्तरक्रिया र डाटासिट:

प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने स्थानहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा अन्य सूचनाहरू जिल्लाबाट प्रकाशित हुने वा भएका विभिन्न निकायका मुखपत्रहरूबाट प्राप्त गरिने छ र सो सूचनाहरूको सत्य तथ्य मिलान गर्न स्थानीय स्तरमा छड्के जाँच गर्न नियमानुसार आवश्यक पर्ने बुँदाहरू समेट्ने गरी प्रश्नावली तथा चेकलिस्ट तयार पारिने छ। खोलाहरू र त्यहाँका वनस्पति, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी र किराफट्ट्याडग्राहरूको समेत जानकारी हासिल गर्न आवश्यक चेकलिस्ट तयार पारिने छ।

३.१.१.४. फिल्डमा गरिने आवश्यक अध्ययन:

अध्ययन टोलीले प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रमा स्थलगत भ्रमण गरी तहाँको भौतिक, जैविक, सामाजिक-सांस्कृतिक तथा आर्थिक वातावरण सम्बन्धी आवश्यक सूचनाहरू हासिल गर्ने छ।

३.१.१.५. तथ्याङ्क संकलन र श्रोत सर्वेक्षण:

प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रका, ढुङ्गा, गिटी, वालुवाको परिणामको श्रोत सर्वेक्षण गरी अध्ययन टोलीले तिनको मौज्जात परिमाण, वार्षिक अनुमानित निकाल्न सकिने परिमाण, श्रोतको अवस्था समेतको बारेमा श्रोत सर्वेक्षणगरी निर्धारण गर्ने छ भने, ढुङ्गा, गिटी, वालुवाको संकलन र ढुवानी कार्यबाट हुन सक्ने रसायनिक पदार्थको प्रभाव र त्यसको न्युनिकरणको बारेमा उपयुक्त राय सुझाव पेश गरिने छ।

३.१.१.६. भौतिक वातावरणसम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन:

यस सम्बन्धी कार्यमा अध्ययन टोलीले सम्बन्धित क्षेत्र वरपर रहेका केही नमूना क्षेत्रहरू छानी ती क्षेत्रहरूको हिडेर स्थलगत अध्ययन विश्लेषण गर्ने छ। यस टोलीले प्रस्तावित क्षेत्र वरपर बस्ने ग्रामीण जनता, Key Informants, Local Workers, Truck and Tractor Owners, Local Collectors सँग समूहगत वा एकल सोधपूछ र छलफल गरी त्यस क्षेत्रको भौतिक जानकारी, खासगरी चट्टान, माटो, जलाधार, पहिरो, खोलानाला, हावापानी आदिका बारेमा थाहा पाउने उपाय गरिने छ भने रसायनिक पदार्थहरूको प्रभाव तथा पतिकूल प्रभाव न्युनिकरण सम्बन्धमा सम्बन्धित विशेषज्ञको विश्लेषण तथा राय सुझाव समावेश गरिने छ।

३.१.१.७. जैविक वातावरणसम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन:

अध्ययन टोलीले सम्बन्धित क्षेत्रमा स्थलगत भ्रमण गरी तथ्याङ्क संकलन गर्ने छ। यसको लागि टोलीले प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रमा पाइने वन्यजन्तु, चरा, वनस्पति, कीटपतङ्गको हकमा आवश्यक जानकारी टिपोट गर्ने छ।

त्यसै गरि पानिमा पाइने माछा लगाएत जलचरको बारेमा जानकारी लिन खोलामै माछा मारेर निर्वाह गर्ने माछाहरीहरूसँग सोधपूछ गर्ने र संकलित नमूनाहरूको पहिचान गरिनेछ। साथै यहा पाइने चरा पुतली, किरा, स्तनधारी जीवहरूको बारेमा जानकारी लिन स्थानीय जनता, Key

Informants, Local Workers, Local Collectors, truck and Tractor owners सँग सोधपुछ गरी त्यस क्षेत्रको जैविक वातावरणको जानकारी संकलन गरिने छ । साथै सोही अवसरमा प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्नसक्ने अनुकूल वा प्रतिकूल प्रभावको बारेमा समेत छलफल गरी तथ्याङ्क संकलन गरिने छ ।

३.१.१.८. सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन:

यस प्रकारको तथ्याङ्क संकलन गर्न अध्ययन टोलीले प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्र वरपर बसोबास गर्ने स्थानीय जनताको घरदैलो कार्यक्रम अपनाई छनौट गरिएका घरधुरी सर्वेक्षण गरिने छ । र सहभागितामूलक ग्रामीण लेखाजोखा Key Informants, Local Workers, Local Collectors, Truck and Tractor owners को सहायताबाट तथ्याङ्क हासिल गर्ने छ । उक्त क्षेत्रमा रहेका धार्मिक, पर्यटकीय तथा सांस्कृतिक महत्वका स्थानहरूमा प्रस्ताव कार्यान्वयनले पार्न सक्ने प्रभावका बारेमा समेत स्थानीय स्तरमा सहभागितामूलक छलफलबाट सूचना संकलन गरिने छ ।

यसरी जानकारीहरू हासिल गर्दा विभिन्न जात, भाषा, धर्म, पेशा, वर्ग र लिंग आदिको प्रतिनिधित्व हुने गरी व्यवस्था मिलाइने छ । तयार गरिएका प्रश्नावलीहरू छनौट गरिएका घरधुरीको पारिवारिक विवरण, पेशा, बसोबास, भू-स्वामित्व, कृषि तथा पशुपालन, शैक्षिक स्थिति, वार्षिक आमदानी दुङ्गा गिटी र वालुवाको उपयोगसम्बन्धी जानकारी संकलन गर्न प्रयोग गरिने छ ।

३.१.३. तथ्याङ्क विश्लेषण:

उपरोक्त बुँदाहरूमा बताइए अनुसार तथ्याङ्क संकलन भए पश्चात् प्राप्त सूचनाहरूलाई अध्ययन गरी आवश्यकता अनुसार प्रष्ट पारिने छ ।

३.१.४. प्रभावको विश्लेषण:

स्थलगत भ्रमणबाट प्राप्त सूचनाहरूको अध्ययन तथा सन्दर्भ ग्रन्थ तथा सामग्रीहरूको पुनरावलोकनबाट प्राप्त जानकारीहरूलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा हुने वा हुन सक्ने संभाव्य प्रतिकूल र अनुकूल प्रभावको पहिचान गरी तिनलाई भौतिक, जैविक, सामाजिक-सांस्कृतिक-आर्थिक गरी तीन शीर्षकमा छुट्याएर वर्गीकरण गरिने छ ।

३.१.५. प्रभाव न्युनीकरणका उपायहरू:

माथि उल्लेखित गिटी, बालुवा, दुङ्गाहरू संकलन तथा ढुवानी कार्य गर्दा स्थानीय भौतिक, जैविक र सामाजिक-सांस्कृतिक-आर्थिक वातावरणमा पर्ने र पर्नसक्ने प्रभावहरूको रोकथाम तथा प्रभाव न्युनीकरणका उपयुक्त उपायहरूको बारेमा विशेषज्ञको राय सुझाव सहित उल्लेख गरिने छ । यसरी छनौट गरिएका उपयुक्त उपायहरूको प्राथमिकीकरणको आधारमा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी बहन गरिने छ ।

३.१.६ सकारात्मक प्रभावलाई वढावा दिने उपायहरू:

माथि उल्लेखित गिटी, बालुवा, ढुङ्गाहरू संकलन तथा ढुवानी कार्य गर्दा स्थानीय भौतिक, जैविक र सामाजिक-सांस्कृतिक-आर्थिक वातावरणमा पर्ने र पर्नसक्ने सकारात्मक प्रभावहरूलाई वढावा दिन उपयुक्त उपायहरूको बारेमा विशेषज्ञको राय सुझाव सहित उल्लेख गरिने छ। यसरी छनौट गरिएका उपयुक्त उपायहरूको प्राथमिकीकरणको आधारमा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी वहन गरिने छ।

३.२. अध्ययन क्षेत्र र सीमा:

यो प्रतिवेदन तयार गर्नका लागि अध्ययन क्षेत्रको सीमा भोजपुर जिल्लाको भोजपुर नगरपालिकाको प्रस्तावित नदि तथा खोलाहरू यस प्रस्तावको कार्यान्वयन क्षेत्र रहने छन। यस क्षेत्र र आसपासका वनक्षेत्र तथा वरपरका वडाहरूमा सीमित राखी आवश्यक तथ्याङ्कहरू संकलन गरिने छ।

परिच्छेद ४. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, ऐन नियम तथा निर्देशिका:

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्दा निम्न बमोजिमका सरकारी नीति, ऐन, नियम तथा निर्देशिकाहरूलाई मुख्यरूपमा ध्यान दिई त्यसैको आधारमा तयार गरिने छ।

- नेपालको संविधान: भाग -४ राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व, प्रदेशको अधिकार सूचि (अनुसूची -६), स्थानीय तहको अधिकार सूचि, (अनुसूची - ८)
- वातावरण संरक्षण ऐन २०२०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ (प्रदेश तथा संघ)
- नेपाल सरकार, संधिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी भएको ढुङ्गा, गिट्टी तथा बालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७।
- खानी तथा खनीज पदार्थ ऐन २०४२
- खानी तथा खनिज पदार्थ नियमावली २०५६
- राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका २०५०
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४
- वन ऐन २०४९ र वन नियमावली २०५१
- वनक्षेत्रको नीति २०४६
- राष्ट्रिय सिमसार निति, २०५९
- राष्ट्रिय जैविक विविधता सम्बन्धी रणनीति ०५९

- राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९
- भू-तथा जलाधार संरक्षण ऐन २०३९ तथा नियमावली २०४२
- वन क्षेत्रको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका २०५२
- सम्मानीत सर्वाच्च अदालतको (२०६७।०३।२१) उत्प्रेरणा आदेश ।
- सम्बन्धित वडा अन्तर्गतका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको विधान र कार्ययोजना ।
- वन क्षेत्रका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको कार्यसूची तथा प्रतिवेदन दिग्दर्शन २०६१

परिच्छेद ५. प्रतिवेदन तयार गर्दा लाग्ने

क. समय: प्रतिवेदन तयार गर्दा लाग्ने समय २०७८ भाद्र मशान्त सम्म तयार गरिसक्ने छ ।

- नगरपालिकाबाट कार्यक्षेत्रगत शर्त तयारी र सिफारिस गर्ने: २०७८ श्रावण प्रथम हप्ता सम्म
- कार्यक्षेत्रगत शर्त पेश गरी मन्त्रालय/ सम्बन्धीत निकायबाट स्वीकृत लिने: २०७८ श्रावण दोस्रो हप्ता सम्म
- परामर्शदाता करार गर्ने: २०७८ श्रावण तेस्रो हप्ता सम्म
- सूचना प्रकाशन गरि राय सुझाव लिने: २०७८ श्रावण मशान्त सम्म ।
- प्रतिवेदन तयारी र नगरपालिकामा छलफल गरि मन्त्रालय वा सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने: २०७८ भाद्र पहिलो हप्ता सम्म ।
- मन्त्रालयबाट वा सम्बन्धित निकायबाट प्रतिवेदन स्वीकृत लिने: २०७८ भाद्र १० सम्म ।
- वोलपत्रको सूचना प्रकाशन गरि राजस्व संकलन गर्न ठेक्का लगाउने र करार गर्ने: २०७८ भाद्र मशान्त सम्म ।

ख. जनशक्ति: प्रदेश वातावरण संरक्षण नियमावलि २०७७ को नियम ६.१ र अनुसूची १० मा व्यवस्था गरिएको देहाय अनुसार ३ जना विज्ञ आवश्यक रहेकोछ ।

- वातावरण विज्ञान, वातावरण व्यवस्थापन वा वातावरण ईन्जिनियरिङ्ग विषयमा न्यूनतम स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी कम्तिमा तीन वटा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न भएको व्यक्ति - १ जना
- प्रस्ताव संग सम्बन्धित प्रमुख विषयमा न्यूनतम स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी कम्तिमा तीन वटा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा संलग्न भएको व्यक्ति - १ जना

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

- प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन, वन विज्ञान, जीव विज्ञान वा वनस्पति विज्ञान विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी तीन वटा प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न भएको व्यक्ति वा सिभिल, आर्किटेक्ट, मेकानिकल वा केमिकल इन्जिनियरिङ्ग, हाइड्रोलोजि, भूगर्भशास्त्र, भू-विज्ञान, भौतिक शास्त्र, रसायन शास्त्र, माइनिङ्ग इन्जिनियरिङ्ग वा मेटर्लजिक इन्जिनियरिङ्ग विषयमा स्नातकोत्तर उपाधि भएको व्यक्ति वा प्राणि शास्त्र वा वनस्पति शास्त्रमा वा सुक्ष्म जीव विज्ञानमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको व्यक्ति वा समाज शास्त्र, मानव शास्त्र वा अर्थशास्त्रमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको व्यक्ति वा वातावरण कानूनमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको व्यक्ति - १ जना
(नोट: स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त भइ तीन वटा प्रतिवेदनमा संलग्न भएको वा स्नातक भए पाँच वटा प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न भएको हुनु पर्ने)

ग. बजेट: भोजपुर नगरपालिकाले ११ स्थानको संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन गर्नको लागि आ.व. २०७८/०७९ मा जम्मा रु ५ लाख बजेट विनियोजन गरिएकोछ।
(नोट: प्रस्ताव गरिएको जनशक्ति र परामर्शदाता करार नगरिएको अवस्थामा नगरकार्यपालिकाको कार्यालयको जनशक्ति परिचालन गर्न सकिनेछ।)

परिच्छेद ६. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने खास प्रभाव:

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्दा यस कार्यक्षेत्रमा पर्नसक्ने वातावरणीय प्रभावलाई निम्नानुसार समावेश गरिने छ:-

६.१. भौतिक तथा रसायनिक असर:

- ढुङ्गा बालरवा, गिटी आदिको संकलन र ढुवानी गर्दा खोला वरपरको माटोको भौतिक तथा रसायनिक गुणमा पर्ने असरहरू स्थानीय भू-स्वरूप, भू-बनोट र माटोको अवस्थामा आउन सक्ने परिवर्तन।
- खोलाहरू र वरपरका बाटोमा पर्ने वनमा मानिस र गाडीहरूको निरन्तर प्रवेशले बाटो बन्न गई भू-क्षय हुन सक्ने।
- वन र वातावरणको प्राकृतिक सौन्दर्यमा आउनसक्ने परिवर्तन र अन्य भौतिक असरहरू।
- भौतिक संरचनाहरू चर्कन तथा भत्कन गर्नु पर्ने असर

६.२. जैविक असरहरू:

- जलचर प्राणिको वासस्थान, प्रजननमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने संभावना।
- वन्य जन्तुहरूको आवत जावतमा चरिचरण र वास स्थानमा गतिरोध हुने।
- पशुपन्छिको वासस्थानमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने।
- वन तथा वनस्पतिको खाद्य तथा संरक्षणमा चुनौति पर्ने।

६.३. सामाजिक तथा आर्थिक प्रभाव:

- प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्रभित्र वा आसपासका धार्मिक मठ मन्दिर, गुम्बा आदि, जस्ता पुरातात्विक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक एवं पर्यटकीय महत्वका स्थानविशेषमा पर्नसक्ने प्रभाव ।
- स्थानीय स्तरमा विकास कार्यहरू (शिक्षा, स्वास्थ्य, संचार, खानेपानी, यातायात) मा र आर्थिक अवसरहरूमा पर्नसक्ने प्रभावहरू ।
- स्थानीय रोजगारीमा पर्नसक्ने प्रभाव र त्यसबाट सामाजिक, आर्थिक अवस्थामा पर्नसक्ने प्रभाव ।
- स्थानीय ढुवानीकर्ता, संकलनकर्ता तथा निर्माण क्षेत्रमा काम गर्ने ज्यामी मजदूरहरूको जीवन र स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने प्रभाव ।

६.४ सांस्कृतिक असर:

- निर्धारण गरिएको संकलन केन्द्रमा जनशक्तिहरू दैनिक कार्यरत हुने भएकोले मद्यपानको व्यवसाय खुल्ने संभावना ।
- बालश्रमको उपयोग हुने जोखिम ।
- महिला यौन हिंसा हुने जोखिम ।
- शवदाह स्थलहरूलाई विस्थापन वा असर पर्ने हुन सक्छ ।

परिच्छेद ७. प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू:

यस प्रतिवेदन प्रस्तावको कार्यान्वयनका विकल्पहरू निम्नानुसार समावेश गरिने छः
उपर्युक्त विकल्पहरूमध्ये अध्ययन र विश्लेषणबाट प्राप्त नतीजाको आधारमा उपयुक्त विकल्प छनौट गरिने छ ।

- डिजाइन: (साधारण निर्माणमुखि खनिज सामग्रीको संकलन तथा उत्खनन) प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न प्रस्ताव गरिएको स्थललाई वातावरण मैत्री विधिमा प्रारूप/ डिजाइन गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- आयोजना स्थल: प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्र नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको ढुङ्गा, गिट्टी, तथा बालुवा उत्खनन, बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड २०७७ ले तोकेको मापदण्ड, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समितिले जोखिमयुक्त भनि तोकेको भए सो अनुसार र प्रस्ताव कार्यान्वयनमा कुनै अवरोध वा क्षति हुने अवस्थाहरू भएमा ऐन, नियममा उल्लेख नभएको अवस्था भएमा धेरै विकल्पहरू मध्ये उपयुक्त विकल्प विधि अपनाइने छनौट गरिनेछ ।

मापदण्ड

सि.नं.	विवरण	स्थल सिमा
--------	-------	-----------

प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी

१	घना वस्ति वा राष्ट्रिय वन क्षेत्र	२ किमि
२	राजमार्ग	२००मि माथी - ५०० मिटर तल
३	झोलुङ्गे पुल/	५०० मिटर तल र २०० मिटर माथि
४	पक्क पुल	१ किमि तल र ५०० मिटर माथि
५	विद्युत हाइटेन्सन	१०० मिटर
६	सहायक/ सडक	२०० मिटर
७	ताल तलैया पोखरि	२०० मिटर
८	विद्यालय मन्दिर	५०० मिटर
९	विद्युत पावर/ मुहान	५०० मिटर
१०	घाट शवदाहस्थल	२०० मिटर

- प्रविधि र संचालन विधि, समय तालिका, प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ: हाते प्रविधिमा आधारित गल, कुटो, कोदालो प्रयोग गरिने र श्रमिकमा आधारित विधि प्रयोग गरिनेछ। समय तालिकामा विहान ८ वजे देखि वेलुका ६ वजे सम्म मात्र संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- प्रस्ताव कार्यान्वयन नगर्ने: अन्य कुराहरु प्रचलित ऐन, कानून तथा न्यायिक निकाय वा संवैधानिक निकायबाट जारी गरिएको परिपत्र वा आदेश भएमा सो अनुसार हुनेछ।

परिच्छेद ८. प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावहरुको रोकथामका उपायहरु:

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा देखा पर्न सक्ने भौतिक, जैविक, सामाजिक तथा आर्थिक पक्षमा पर्ने प्रभावहरुको विश्लेषण गरि विस्तृत रूपमा प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिनेछ। प्रतिवेदनमा प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट हुने भने राजनैतिक, जैविक, सामाजिक तथा आर्थिक वातावरणमा पर्ने नकारात्मक प्रभाव हटाउने व्यवहारीक उपायहरु सुझाउने छ। यसरी सुझाइने उपायहरु सुधारात्मक (Corrective) प्रतिरोधात्मक (Preventive) क्षतिपुर्तिदाएक (Compensatory) हुनेछन्। प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट पर्नसक्ने सकारात्मक प्रभावलाई बढाउने र प्रतिकुल प्रभावलाई न्युनिकरण गर्ने उपायहरुको पहिचान गरी तिनको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति तथा बजेट समेत प्रतिवेदनमा समावेश गरिनेछ।

परिच्छेद ९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा अनुगमन गर्नुपर्ने कुराहरु:

यो प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभावहरु कम गर्न लाग्ने खर्च र त्यसबाट प्राप्त हुनसक्ने आर्थिक र अन्य लाभहरुबारे विश्लेषण गरी उपयुक्त सुझाव प्रतिवेदनमा समावेश गरिनेछ।

प्रमुख नगराधिकारी अधिकारी

परिच्छेद १०. अन्य आवश्यककुराहरु: (विविध)

अनुगमन: अनुगमन प्रसक्रयालाई दुरुस्त बनाउन उपयुक्त अनुगमनका सुचकहरु र माषदण्ड तयार पारी प्रभावकारी अनुगमन प्रक्रिया प्रतिवेदनमा समावेश गरिनेछ।"

- आवश्यक कागजात: प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृतिको लागि पेश गर्दा निम्नानुसारका कागजातहरु समेत प्रतिवेदन साथमा संलग्न राखी पेश गरिनेछ।
- प्रदेश वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को नियम ७ बमोजिम प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने वडा, विद्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य केन्द्रमा टाँसिने सुचैना र सुचनाटाँस गरेको मुचुल्काको प्रति।
 - कुनै राष्ट्रिय दैनिक अखबारमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धि राय सुझाव माग गरिएको सुचना प्रकाशनको प्रतिलिपि समावेश गरिनेछ।
 - अन्तिम संक्षिप्त वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको १५ प्रति।
 - प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रका वडा समिति वा नपाको सिफारिस पत्रको प्रति।
 - प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रसँग सम्बन्धित विवरण, नक्शाहरु, फोटो इत्यादि कुराहरुको प्रति अनुसूचीमा समावेश गरिनेछ।

प्रतिवेदनको ढाँचा:

प्रतिवेदन तयार गर्ने प्रस्तावकले प्रदेश वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को अनुसूची ११ अनुसारका बुँदाहरु समावेश प्रतिवेदन तयार गरिनेछ।

(आवरण पृष्ठको ढाँचा)

..... (प्रस्तावको नाम) को संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन

प्रतिवेदन पेश गरिने निकायको नाम र ठेगाना

प्रस्तावक

..... (प्रस्तावकको नाम र ठेगाना)

..... महिना..... वर्ष

नेपाली भाषामा कार्यकारी सारंश

विषय सूची

संक्षिप्त रूप

परिच्छेद - १: प्रतिवेदन तयार गर्नेको नाम र ठेगाना

१.१ प्रस्तावकको नाम, ठेगाना, इमेल र फोन नंबर

- १.२ परामर्शदाताको नाम, ठेगाना, इमेल र फोन नंबर
- १.३ अध्ययन टोली र स्वघोषणा
- १.३ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन SEA को उद्देश्यहरु:
- १.४ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन SEA को उद्देश्यहरु
- १.५ संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन को SEA औचित्य
- १.६ अध्ययनको सीमा तथा सम्बन्धित अन्य कुराहरु

परिच्छेद -२: परिचय

- २.१ भूमिका
- २.२ प्रस्तावको संक्षिप्त जानकारी
- २.३ प्रस्तावको उद्देश्य
- २.४ प्रस्तावको सान्दर्भिकता
- २.५ स्थान अवस्थिति र पहुँच
- २.६ प्रकृति/किसिम
- २.७ आयोजनाको Salient Features सन्दर्भमा विस्तृत विवरण
- २.८ प्रस्ताव कार्यान्वयन हुने क्षेत्रको विस्तृत विवरण

परिच्छेद -३: अध्यायनको तथ्यांक संकलन र विस्लेषण विधि

परिच्छेद-४: प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, रणनीति, ऐन, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, सन्धि सम्झौता

परिच्छेद -५: विद्यमान वातावरणीय अवस्था

परिच्छेद-६: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभावहरु: यस अन्तरगत निर्माण चरण र संचालनको अलग अलग रूपमा विषयगत क्षेत्रहरुको अवयवहरु समेत समेटी उल्लेखित तालिका बमोजिमको प्रभाव उल्लेख गर्ने (आयोजनाको निर्माण पूर्वको चरणमा समेत कृयाकलापहरु संचालन हुने भएमा सो समेतको प्रभावहरु उल्लेख गर्ने)

सकारात्मक प्रभाव		नकारात्मक प्रभाव	
विषयगत क्षेत्र	प्रभावहरुको विश्लेषणात्मक विवरणको आधारमा प्रभावहरुको जानकारी	विषयगत क्षेत्र	प्रभावहरुको विश्लेषणात्मक विवरण र प्रभावहरुको जानकारी
भौतिक तथा रासायनिक		भौतिक तथा रासायनिक	
जैविक		जैविक	
सामाजिक - आर्थिक		सामाजिक - आर्थिक	

(Signature)
प्रमुख पर्यावरणीय अधिकारी

सांस्कृतिक		सांस्कृतिक	
------------	--	------------	--

परिच्छेद -७: प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू

७.१ डिजाइन

७.२ आयोजना स्थल

७.३ प्रविधि, संचालन विधि, समय तालिका, प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ

७.४ अन्य कुराहरू

परिच्छेद - ८: वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू र वातावरणीय व्यवस्थापन योजना: यस अन्तर्गत निर्माण चरण र संचालनको चरणको अलग अलग रूपमा प्रस्तावले विषयगत क्षेत्रहरूको अवयवहरू पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गरि उल्लेखित तालिका बमोजिमको वातावरणीय व्यवस्थापन योजना सहितको वातावरण प्रभाव न्यूनीकरणका कृयाकलापहरू उल्लेख गर्ने (आयोजनाको निर्माण पूर्वको चरणमा समेत कृयाकलापहरू संचालन हुने भएमा सो समेतको प्रभावहरू उल्लेख गर्ने)।

विषयगत क्षेत्र	सकारात्मक प्रभाव	सकारात्मक प्रभावको वढोत्तरीका कृयाकलापहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कस्ले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट र समय	अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने निकाय
भौतिक तथा रासायनिक क्षेत्र							
जैविक क्षेत्र							
सामाजिक-आर्थिक क्षेत्र							
सांस्कृतिक क्षेत्र							
बिषयगत क्षेत्र	नकारात्मक प्रभाव	नकारात्मक प्रभावको वढोत्तरीका कृयाकलापहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कस्ले गर्ने	अनुमानित जनशक्ति, बजेट र समय	अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने निकाय
भौतिक तथा रासायनिक क्षेत्र							
जैविक क्षेत्र							

सामाजिक- आर्थिक क्षेत्र							
सांस्कृतिक क्षेत्र							

परिच्छेद -९: वातावरणीय अनुगमन

परिच्छेद - १०: निष्कर्ष तथा सुझाव

सन्दर्भ सामाग्री: APA 6th Edition

अनुसूचीहरु

द्रष्टव्य: प्रतिवेदन तयार गर्दा आवश्यकताअनुसार तथ्यांक, नक्सा, चित्र, तालिका, चार्ट, ग्राफ संलग्न गर्नु पर्ने छ।

द्रष्टव्य: संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा स्थलगत अध्ययनमा प्राविधिक रुपमा परिवर्तन गर्नु परेमा कार्यान्वयन स्थलमा थपघट हुन सक्नेछ।

स्वीकृत

.....
राम प्रसाद ढुङ्गेल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

2067/08/106
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत